

les alqueries pèdia

Fitxa per lesalqueriespèdia / Museu de memòria oral

Nom/Cognom	Blai <i>de Perico</i> (Blai López Ventura). Amb la participació de la seua dona, Paquita <i>la Polleta</i> (Paquita Llorens)
Data de naixement	Dimarts 25 de gener de 1938
Títol	<i>Blai de Perico, regador, regidor, artista</i>
Categories	Etnologia, història, política, Guerra civil
Data i lloc de l'entrevista	Dilluns 11 de juny de 2018, casa de l'entrevistat
Entrevistador	Nelo Vilar
Enllaç	https://youtu.be/qWSAKjTlis
Extracte	https://youtu.be/4zH7pSJC-Zc

Sinopsi: Blai de Perico (1938), regador, ens conta part de la seua vida pública com a regidor en la primera i apassionant legislatura de les Alqueries com a municipi independent, i altres històries del poble.

Transcripció:

Blai de Perico (López Ventura) ens rep a sa casa en companyia de la seua dona, Paquita la Polleta (Llorens). Són molt amables i graciosos, i el to de l'entrevista és molt divertit. Blai és un home eloqüent, amb molt bona dicció que delata la seua experiència en el teatre o la seua capacitat per a recitar els seus poemes a la Mare de Déu que s'han fet tan populars. Ens quedem amb ganes de seguir escoltant-lo. Gaudisquen de la seua conversa en esta gravació i en la transcripció fidel que trobaran a continuació.

SERENATES

...fem serenata a la Mare de Déu, no sé si a lo millor ja ho sabràs... Antes solien vindre gent de fora, gent que sabien, però clar... la gent molt educà, molta carrera, parlen tècnicament i la gent, molta gent, la gent que som de camp com aquell que diu, perquè açò sempre ha segut un poble de camp, les coses no les entenen. Entonces vam dir: el que vullga que li diga un vers i van a començar a fer-ho aixina: els xiquets, el que volia... I jo, pues vaig a començar a escriure

en versos i, no sé, l'any passat encara li'n vaig fer u, i això que estava ben fotut. Enguany no sé lo que faré però lo més segur és que no faça res perquè és que estic molt sort.

Paquita 'la Polleta': S'ha quedat sort per complet. De la nit al matí.

La sordera... m'ha llançat a pedre, la sordera. Un ictus em va pegar a l'oït. M'alce un dia de matí... el dia 10 d'octubre. "Ui, m'he quedat sort!", i una rumor, una... Mo n'anem a urgències i aquella metja diu "Ui, pues ha tingut sort". "Xe, ara diu que he tingut sort!". Diu "Ha tingut sort que li ha pegat a l'orella. Si li pega a un atre puesto...". I me van ingressar i vaig estar nou dies ingressat en l'Hospital General. Perquè van començar a punxar-me a l'oït i tal i tal però ja no ha hagut manera, ixe oït me s'ha quedat mort. Completament. I este atre, com ha perdut tamé el 70 o 80 per cent porte un aparatet. I me defenc. Però solució...

Paquita 'la Polleta': No ne té.

Lo que passa és que, sí, te defenc. Te defenc. Però açò... Com lo teu no hi ha res. La persona... estem fets molt perfectes. Perquè sents l'oït i sents si és fulano, si és sotano, si és un gos, si és un coet... Però jo senc ruïdo i avant. Perquè l'aparato este és com un imant que capta, capta el ruïdo, i a lo millor "RUM", sents un ruïdo i no saps si està dalt o si està baix. Perquè no... És com el paladar: tasses el gasto i saps si està salat o està dolç. Pues en l'oït a mi me passa igual. Senc un ruïdo però a vegaes no sé què diuen. Quan més jaleo hi ha, al Casino per exemple, en una tertúlia. Parlen tots a l'hora i jo me pense com si estigueren tots renyint (risses). Senc un rebombori i si em fas dir "De què estan parlant?", pues no ho sé. Senc alguna cosa solta. Sin embargo aixina en la meua dona, mirant la telo o això, és diferent. Me defenc millor. Però en tertúlia, una reunió. Quan vam anar a la reunió de la cofradia no me vaig enterar de res.

LA INFÀNCIA EN LA GUERRA

A mi me diuen Blas López Ventura. Vaig nàixer un 25 de gener de l'any 1938. I he fet 80 anys el dia 25 de enero. **[5 min.]** Quan vam anar al motor jo ja era boniquet. Jo vaig nàixer en plena Guerra civil. Les famílies, conforme venia el front pacací se n'anaven davant-davant, que dien. I la meua família, pues van decidir no anar, i se van quedar en un motor... el motor de Sant Antoni (...), i allí ja érem vàries famílies. Tot dones, xiquets i homes vells, perquè els jóvens estaven al front. I quan venia l'aviació, jo açò li ho he sentit contar a ma mare millions de vegaes, quan venia l'aviació se'n baixaven tots al pou, baix del pou que... una escala de caragol de 70 ó 80 metros hasta l'aigua. I se'n baixaven tots baix pensant-se que estarien més segurs. I diu que jo començava a plorar (risses) i ma mare me dia "Es que no ploraves, bramaves". I la gent alcomençaven "Ixe xiquet... ixe xiquet... Que calle ixe xiquet..." i ma mare me pujava dalt perquè sabia que si no me pujava jo... i mos passejàvem per la carretereta (risses). Ma mare, pobra, diu que m'apretava al seu pit i diu "Si cau una bomba que mos mate als dos". En fi... Però jo d'això no me'n recorde, jo perquè li ho he sentit contar a ma mare millions de vegades. (...).

MALNOMS

Els meus pares eren de les Alqueries, llauradors. Segurament m'agüelo Pascual, que era el pare de mon pare, descendien de Vila-real, que els dien els Pericos. A mosatros ens coneixen ací pels Pericos. A mi també: Blai de Perico, el fill de Blai de Perico... Mosatros, no sé perquè, però a m'agüelo ja li deien Blai de Perico, mon pare Blai de Perico, tenia un germà que li deien Pasqual, Pascual de Perico. Un altre germà que li deien Ramon, Ramon de Perico. Un altre germà que li deien Jaume, Jaume de Perico... Mosatros som la família els Pericos. I ací a les

Alqueries a mi encara m'ho diuen molts: Perico, Blai de Perico. Com és un apodo que arrastrem de tota la vida... A la meua dona "Paquita la Polleta", perquè sa mare era Polleta i son pare Cabrer. Cabrer que no ha tingut mai cabres, però Vicent el Cabrer amunt i Vicent el Cabrer avall... El meu sogre era tallaor de tarongers i portava una colla d'hòmens a tallar tots els dies i "la quadrilla el Cabrer, la quadrilla el Cabrer...", i a ell li dien Vicent Llorens. Els apodos ací en el poble duren tota la vida, i s'arrastren i s'arrastren i s'arrastren...

Paquita 'la Polleta': Com no parem de nomenar-los... Veges tu... [rialles] No sap mal, tampoc...

Ella té una germana; la germana "Maruja la Cabrera"...

Paquita 'la Polleta': ...però poquets: "la germana de Paquita la Polleta", i ella és major que jo! Em fiquen a mi i a ella no la fiquen. Però és igual: mon pare i ma mare eren molt rebons i no hi ha ningú que parle malament d'ells. Don Octavio a vegades li entra hasta pesar, quan pensa en mon pare. A última hora estava fastidiat i don Octavio em deia: "Jo de ton pare sóc el confessor, coses que a vosatros no vos diu me les diu a mi". "Ui, i què li conta, don Octavio?", **[10 min.]** perquè ja era, pobret, el final, i em feia: "Jo sóc el confessor pa' ton pare". No hi ha vegà que mos veja que no m'anomene a mon pare.

EL CREIXEMENT DE LES ALQUERIES

Mosatros vivíem al bàrrio Lloreta, que entonces dèiem "barrios". Jo vivia al bàrrio Lloreta, i la meua dona tamé. Quan mos vam casar mon pare mos va fer una caseta vora camí Borriana a Betxí, i esta casa açò ho va fer el meu sogre. Açò era una finca, finca el Quadró, que encara diuen el Quadró. Era una finca, ho van vendre pa' solars, i el meu sogre va comprar este solar i com tenia dos filles va fer un piso a cada filla, que al pis de baix viu un nebot nostre, però el piso era de la meua cunyà i este de la meua dona.

L'any 45 ací només hi haven cases aïllades, panys de cases... Un pany són set o huit cases juntes. Açò eren tot panys, figures al carrer, pous pa' traure aigua... En les cases no teníem aigua potable, feien una cisterna, un pou, l'obraven i quan venia aigua a la sèquia, aigua de regar, que regaven els horts!, de nit omplien les cisternes. Coses d'entonces. Feien un pou cego per a que les aigües brutes se n'anaren al pou cego, perquè tampoc no teníem alcantarillat. Però això me'n recorde jo, no et cregues que ho he somniat. Ací a les Alqueries no teníem res de tot això, ni aigua potable... Ací es va començar l'aigua potable este bàrrio d'ací baix, estes cases que són totes iguals, ahí van fer coranta cases, i es van portar l'aigua d'un pou que hi havia ahí. Pa' eixes cases, i a raíz d'ahí va començar l'aigua potable. Per ixe pou, que ixe pou encara està. D'ahí van començar a ficar-se aigua per tot lo poble, però això va costar molt i molt de treball. Van fer una cooperativa d'aigües potables que encara està... Vila-real en aquella època feia lo menos possible, perquè tampoc no li interessava. Que va vindre un moment que les autoritats mos van donar la raó per això, perquè Vila-real mos va abandonar tant que al final mos van donar la raó. Perquè Vila-real si hagueren segut més espavilats, pa' mi, no mos haguérem separat, mos havíem d'haver ajuntat. Vila-real tindria que haver fet, ahí al riu Sec, un pont i comunicar enseguida Vila-real a les Alqueries. Un cotxe de línia, anar i vindre... Però el telèfono, l'havíem de tindre per Borriana; la llum, per Borriana... I Vila-real mos donava al millor algo, lo que ell havia de tirar. Quan ell havia de tirar un banquet mos lo portava a les Alqueries. Sí-sí, és veritat. Faroles: quan llevava faroles d'un carrer que ja s'havien fet velles, que no sabien què fer d'elles... pues dugam-les a les Alqueries. És com si tu tens una alcria i quan tens trastos dius "Açò portem-lo a l'alcria", pues ells feien lo mateix. I al final es van donar compte perquè sense voler d'ací a Vila-real al millor hi ha cinc o sis quilòmetros. **[15 min.]** Después, anàvem a pagar la contribució, perquè el terme era tot de Vila-real, i a pagar

els tributs havíem d'anar a pagar a Vila-real, i nos feien "Que passen els forasters" (rialles). Home, som del mateix poble i "que passen els forasters"? Això a mosatros mos sentia molt mal. Molt mal. I al final vam aconseguir lo que molta gent anhelava i ací van haver amuntó plors. Plors d'alegria.

T'ho hauran contat moltes voltes. Pues aixina pa' què t'ho he de contar jo? Ací se va fer una Segregació... una Segregació vol dir set o huit hòmens i ells eren els que anaven al frente, de tot. Hi havia un compte a la Caixa Rural que tu anaves allí i dies: "Vaig a ingressar cent duros" o cinquanta duros, o lo que vulgueres. Perquè hi havia gastos, s'havia de pagar abogats... de tot. I per fi ho vam aconseguir, que lo difícil era aconseguir-ho. Perquè açò és com allò de que David li guanya a Goliat. Pues una cosa igual, pelear contra un poble com Vila-real és molt complicat. Vila-real fes-te compte que és com un elefant i mosatros com una formigueta. Igual. Eixa comparació. Sin embargo la Providència va voler que guanyàrem mosatros i vam guanyar. Jo crec que era just, perquè hi ha vegades... Si haguérem estat tots junts... Però, xe!, d'ací a Vila-real... Vila-real no mos ha considerat mai... no mos han considerat mai com a del poble. Ademés, no parlem ni igual, ells que diguen lo que vulguen, però mosatros parlem d'una manera i ells d'una altra, perquè mosatros som més vells que ells. Vila-real és jove. Quan el poble de Vila-real es va fer, les Alqueries ja existien, ací ja hi haven poblats que existien. I no parlem igual. Som d'una raça diferent. Mosatros mos semblen més a Borriana... Jo no és que vulga ser de Borriana, a vore si m'entens: jo vull ser de les Alqueries. Però mos semblen més a Borriana i tenim el pensar més de Borriana que de Vila-real. I moltes paraules no les diuen com mosatros.

POLÍTICA

Entonces encara no anava açò del... "Vine"... I jo vaig anar. Però ve un senyor que li deien Vilar, que era alcalde d'Almassora, del PP, i diu: "Anem a muntar el partit ací en les Alqueries, però este serà el president, i este el secretari". I dic, açò a mi ja no m'agrada. Jo no vaig dir res, però jo quan me'n venia avall -que el que em va convidar va ser el meu cosí Alberto, el pare d'Albert-, i veníem avall i li dic "Alberto, a mi no me digues més de vindre que no vindré més". "Xe". No: eixe el president i eixe altre el secretari; això què vol dir? Muntem un partit i ja mos buscarem mosatros president! O siga, ja van començar que a mi no m'agradava eixe sistema. I ho vam deixar estar, jo ja no vaig tornar més. Però endespués, quan van vindre les primeres eleccions del poble, estos del CDS van voler muntar un partit ací en el poble, mos vam reunir allí a la discoteca i d'allí va eixir. Miguel Montes, Miguel Blasco, que els dos s'han mort... Dos elements bons, molt bons! I Rosa, i en fi, seríem una trentena o trenta-cinc. I vam alcomençar a treballar però a treballar a muerte: de dia a treballar, per la nit a reunió, i ale i ale...! **[20 min.]** I això. I vàrem aconseguir tres concejals. I el PSOE ne tenia cinc, però el PP ne va traure tres i mosatros tres i mos vam enjuntar i els vam guanyar, i vam posar a Miguel d'alcalde. No me'n recorde, però ¿que no degue estar setze anys, d'alcalde? Si no setze anys degue faltar poquet, perquè ell se va morir per Tots sants, i en maig van fer eleccions. Pues això és lo que li faltaria pa' setze anys. I la segon vegà se va presentar el CDS i va guanyar Miguel, va arrasar. Després el CDS va desaparèixer i es va ajuntar en el PP, però jo entonces ja no estava.

Jo no vaig estar en la Gestora, vaig estar de concejal en el primer ajuntament democràtic, que es van fer les eleccions i vam eixir tres concejals del CDS, tres concejals del PP i cinc del PSOE. (...) També es va presentar un altre partit que no va traure res, que no me'n recorde com es dien. No me'n recorde. Però en fi...

En aquella primera legislatura el CDS i el PP no estaven molt de acuerdo. Vam tindre unes quantes reunions al Club Nàutic, allà al port de Borriana pa' fica-mos de acuerdo. Ells estaven de acuerdo en donar-li la alcaldia a Miguel, perquè Miguel havia tret més vots que el primer d'ells. Entre els dos partits érem sis, que teníem majoria, l'alcaldia li la donaven a Miguel, però Miguel volia donar-li al PSOE una teniente-alcaldia, perquè el primer del PSOE entones anava el president de la Gestora, que era el tio Bodí. I Miguel, en agraïment com aquell que diu, volia donar-li una teniente-alcaldia al tio Bodí. I els del PP no volien. De cap manera! No home, no! Ni pensar-ho! I Miguel diu: "Pues ja vos apanyareu, si voleu votar-me me voteu i si no no me voteu". Clar, si ells se repartien els vots entre ells i mosatros entre els nostres, entones haguera guanyat el tio Bodí. I no mos vam aclarir, va vindre el dia del pleno i jo ho tenia clar, jo sabia que tenia que vota-li a Miguel Montes perquè era el meu jefe. Jo ho tenia clar, però els altres del PP no ho tenien clar. "A qui li hem de votar mosatros?", em va dir un a mi, i jo "Això és cosa vostra, ja t'apanyaràs". I li van votar a Miguel i va guanyar Miguel, però ell se va encabotar en donar-li la teniente-alcaldia al tio Bodí i li la va donar, lo que passa és que el tio Bodí la va retxaçar, no la va voler. Va dir "No em doneu res, no he guanyat en els vots no vull que me doneu res".

CONCEJAL DE FESTES I DE LA LLUM

Jo era concejal de festes i la llum. I ara vaig a contar-te una anècdota que em va passar en la llum. Ací entones hi havia molt poqueta llum. Pública, llum pública. **[25 min.]** I el camí València, de la Creueta al bar de la Tartana, era de terra. Hi haurien, en tot eixe tros, al millor tres bombilletes. Tres bombilletes d'aquelles que sempre estaven trencades. No feia mai llum, tot a fosques. Claro, allí entones vivien en totes eixes cases que hi ha per allà vivien totes, més que ara! I no tenien llum. I de golpe y porraço un dia tot aquell pany tot ple de lletreros: "Queremos luz", "Queremos luz", "Queremos luz"... I venen a l'ajuntament i l'alcalde diu "Bueno pues, ja li diré jo al concejal de la llum i vos entrevisteu en ell i vejau què vos diu". I me diu Miguel "Estos, el dimats a tal hora vindran a parlar en tu". I dic "Ai! I jo què els he de dir?". I me diu "Mira, di-los que els ficaràs llum provisional". Els cables d'electricitat s'havien fet vells i allò no hi havia manera. "Fica un cable de la Creueta cap amunt i per lo menos a les entrades d'eixes carreteres que viu gent els fiques una bombilla provisional. En palos clavats en terra als horts, i fiques llum provisional. I antes de dos anys ficarem faroles de la Tartana hasta la Creueta". I jo dic: "Xe, Miguel...". Diu "Nada. Tu dis-los això". Però jo tenia la mosca darrere la meua orella (risses). Bueno, venen a parlar amb mi, la majoria dones, però ahí al Xalet Roig, l'amo (que ja s'ha mort; era de Borriana) passava l'estiu i casí sempre estava ahí. Enfront tenia una bombilleta que casí sempre estava trencà, perquè els xiquets, a pedraes... (risses). La majoria que van vindre eren dones, però ixe tamé va vindre. Era sastre. I jo pos va i els dic això: "Miren, els ficarem llum provisional, i d'ací a dos anys... antes de dos anys tindran una tira de faroles des de la Creueta hasta la Tartana". I se van quedar tots mirant-me (risses) però... "Vale?", "Vale". I se'n van. Jo m'entretinc a l'Ajuntament un rato i quan ixc, ixe sastre estava esperant-me al carrer. Diu: "Escolte... Jo ahí dins no he volgut dir-li res però vostè se pensa que jo vaig a creu-me que van a ficar faroles de la Creueta a la Tartana? Això s'ho creuran les dones, però a mi no m'ho fa creure vostè". Jo anava a dir-li: "Jo tampoc, m'ho crec!" (risses). I en menos d'un any van ficar faroles! Perquè entones en València el CDS tenia tres diputats, i eixos tres diputats se necessitaven per a guanyar la majoria el PSOE, perquè si no tenien eixos vots no guanyaven casí mai. Entones sempre era a canvi de algo. Com ací a la província de Castelló només hi havien dos pobles que manava el CDS, a eixos dos pobles els engrassaven pa' que estigueren contents. I no és que van ficar faroles allí, és que van ficar faroles al Cabeçol i en degueren ficar més de dos mil! Sí, sí! Eixe xic me va escriure una carta demanant-me perdó

si m'havia faltat en algo. Jo dic: "Xe, no home, no!". Jo dic: "Sí, tu no t'ho creïes i jo tampoc!".
[30 min.] De totes formes, no era molt creïble en aquells moments. No teníem cap perra, com havíem de ficar faroles? Però mira... Miguel va tindre molta sort en això. Perquè eixos tres diputats del CDS que votaven a favor del PSOE en València sempre era a canvi de algo. I ara passa lo mateix, eh? Estos bascos perquè li han votat? I és sempre, la política és això. Ací mos va passar això i mos van donar no sé quants diners per a ficar faroles i les vam ficar.

En eixes legislatures es va fer molt, el poble va canviar totalment. Ací les entrades al poble i... i barbaritats. Miguel va fer molt pel poble, molt. Era molt treballador, i se n'anava a parlar en u a València i s'assentava a la porta del despatx i hasta que no el recibien allí estava encà que estiguera tot lo dia. Tenia el cap més dur que les pedres. I quan volia obrir un carrer i al millor l'amo de la finca no volia: li feia el ventre agre hasta que aquell dia: "Xa, obri el carrer!". Mira si era cabut i entusiasmat. Sí, sí! I a mi, jo me'n recorde que em dia: "Blai, vine que vull dir-te una cosa", i jo: "Miguel, no me contes res! No me contes res perquè tu sempre que me contes coses me dius "no ho digues a ningú", i per a no dir-ho no vull saber-ho!" (risses). Claro! Tu saps què passa en esta classe de coses? Que después a lo millor s'enrama i ell fa: "Blai ho haurà dit". Pues si no me diu res millor. Rosa me diu un dia... Perquè als plenos, 48 hores antes estan allí pa' que vagen els concejals a vore lo que s'ha de tratar en el pleno. I Rosa me diu un dia: "Blai, tu no vens mai a vore els plenos". I jo dic: "Pa' què?" "Ai!" "Ai què? Tu què fas en els plenos? Quan s'ha de votar a qui mires? A Miguel. I si Miguel alça el braç tu tamé". I si no l'alça tu no l'alces. Pues igual faig jo. Pa' què vull saber res?". Diu: "Massa raó tens". A mi què m'interessa si la meua opinió no és bona pa' res? Tu tens una idea, li la pots comentar en el despatx: "Xa Miguel, això no em pareix bé, o açò a tu què te pareix". Però en el pleno? En el pleno li has de fer l'encontra a l'alcalde, del mateix partit que el teu? Ni pensar-ho! No, no! Además, un del PSOE, un concejal, en un pleno... Miguel, és que no me'n recorde el tema quin era però el PSOE li diu: "No no, ni pensar-ho!". I aquell demana la paraula: "Jo crec que en este cas Miguel té raó". Ai xiquet què va dir! El van expulsar hasta del partit. I tu saps què va passar? Que ell de concejal no se'n va eixir perquè l'acta de concejal és particular de cada u. Entonces diu: "A mi me llevareu del partit però de concejal no". I endespués Miguel tenia sempre un vot més. Però total va dir això: "A mi me pareix que en esta ocasió Miguel té raó". Ah redéu! S'ho van agarrar pa' morir. O siga, que la política... no se fa lo que tu vols, has de pegar cabotaes i claro... Sí, pots donar la teua opinió però no allí davant. Apart.

[35 min.] Els primer quatre anys no hi havia tanta guerra com ara. De totes formes, te tinc que dir una cosa: jo me'n recorde que feien un pleno i al millor se discutien i s'agarraren a discutir. I s'acabava el pleno i feien: "Mone a fe-mo'n una ahí a la Pera". I tots a beure a la Pera. Tots junts. Jo me'n recorde perfectament d'això. O siga, que jo... com t'ho explicaria? A mi, mentres he sigut concejal de festes la oposició m'ha escarbat la panxa més d'una vegà i més de dos. Però jo també comprenc que era la faena d'ells. I jo no he tingut mai ningun problema de res. Però jo he anat molt en cuidao en eixa classe de coses. Ací mos feia la faena u de Nules que li deien Piràmide. Va haver un malentès que va coincidir amb la compra d'una furgoneta per anar a treballar al camp. Si tu sapieres el disgust que me va donar el secretari: siguent concejal jo no podia comprar-me una furgoneta ni res!, si no donava allí a entendre... Jo tenia que haver anar allí i dir: "Xa, jo vull comprar-me un furgoneta i tal i qual...". Sí, sí! A mi em va armar un dos de maig el secretari de l'Ajuntament. I dic: "Bueno, la ficarem a nom de la meua dona", i lo que passa és que Miguel va dir: "Xa, dixa-ho estar, ja està bé, au. No passa res, home!". Tu estàs ahí i no pots comprar-te un cotxe i ficar-lo al teu nom.

Jo era regaor de Sant Blai, tallaor, tinc alguns rodalets i m'ho feia jo tot, però ara ja no puc fer-me res. I això...

COL·LABORACIÓ ENTRE POBLES

En aquella primera legislatura els pobles veïns mos van ajudar molt. Mira, Rosa era la concejala de Cultura; jo i ella érem molt amics. Molt amics perquè jo la necessitava a ella i ella me necessitava a mi, perquè ella no volia conduir mai, i entones no era com ara que tens el teléfone i parles... Entones volies parlar en u de Borriana i tenies que anar a sa casa. Tenies que buscar a un mantenidor i te n'havies d'anar a on fóra a busca-lo. Jo no tenia teléfone. Rosa ja en tenia però jo no. Pues bueno, Rosa se va empenyar en... perquè ací en temps antics quan jo era xicotet feien calderes. Però això se va pedre, això de la caldera se va pedre. I Rosa se va empenyar una altra vegà en fer calderes. I no sé si va ser el primer any o el segon que estàvem en l'Ajuntament, no me'n recorde, però es va empenyar en fer calderes però no teníem calderes. I vam pensar en Almassora, i mo n'anem a Almassora, jo i ella. Mos presentem allí a l'Ajuntament i "Ai, pues això a l'alcalde". Pues l'alcalde. Mo n'anem a parlar en l'alcalde. Parlem en l'alcalde "Mire mosatros som de les Alqueries, concejala de cultura, concejal de festes, que hem pensat en fer calderes. A vore si vostès mo les dixer". Diu "Això no ho dixem a ningú, mosatros": l'alcalde. Un tal senyor Vilar me pareix que li dien, no me'n recorde però em pareix que era un tal senyor Vilar, que era comerciant. Bueno, comerciant d'estos xicotets. **[40 min.]** Diu "Això mosatros no ho dixem a ningú perquè les calderes, cada any, la reina de festes regala una caldera i fica el nom gravat. El any, la reina i tal, el nom... I claro, mosatros ixes calderes no solem dixer-les a ningú". Escomencem a plora-li... (rises) És que mosatros no tenim cap perra... (risses). Conque, diu "Anem a fer una cosa". Diu "Vosatros vos comprometeu, si feu les calderes hui, demà les calderes ací escuraes. Conforme?". "Conforme". De acuerdo... (risses) I vam anar en un camionet i vam carregar deu o dotze calderes i les vam portar. I teníem cinc o sis dones llogaes ahí a un col·legi que feien escola de xiquets, i conforme anaen acabant les calderes ahí les dones aquelles a escurar i a l'endemà de matí a les nou del matí ja estaven en Almassora. I l'alcalde diu "Això sí que són hòmens. A l'any que ve torneu per les calderes"! Eh, i vam anar un rastre d'anys. Mo les dixaven, mo les dixaven... I no les dixaven a ningú. Però mosatros mos portàvem bé perquè damunt que fan el sacrifici de dixà-te-les, pues... Hasta que van escomençar a compra-ne i ara ja... I entaulat. I barreres, i sillons pa' les festeres... No teníem res, és veritat. No teníem ni corda pa' lligar al bou. La corda pa' lligar al bou, jo dic "Bueno, i això d'a on ho compraré jo?" Perquè Miguel me diu "Compra corda". I me'n vaig a Borriana, a la Comissió de festes de Borriana, a u que li dien Mosquit, que per cert s'ha mort ja, ixe xic; era panader i el van operar de la gola. Però bueno, diu "Ves i parla en Mosquit". Me'n vaig a busca-lo, a Mosquit, i me diu "Això t'ho portarà Fulano", u de Borriana. "Ja parlaré jo en ell. Quants metros?". "Lo menos cent". "Cent metros de corda". I me la va portar. Va costar 16.000 pessetes, allò era una fortuna. 16.000 pessetes, una corda pa' lligar al bou! I vull di-te que... L'entaulat mo lo dixava Nules; necessitàvem... Ahí hi ha un transformaor, pues ixe transformaor per ahí pel jardí, que això no era jardí, això era una finca, perquè feem els espectàculs ahí davant a la plaça, i teníem que portar la llum perquè la llum que hi havia ahí no podies connectar els aparatos ixos de les orquestes i tot això. Teníem que dur una manguera des d'ahí del transformaor hasta allí baix, que són 500 metros. I això ho tenien en Onda. I a Onda que mon vam anar! Venim pa' que mos dixeu la manguera. "Xa!", i mo la dixaven. Molt! I les barreres, i... En fi... Vila-real se portava en mosatros meravillós: dixant-mos barreres i entaulats i carrosses i de tot. A les festes feen carrosses pa' la cabalgata, pues les carretes ixes Vila-real en tenia una... anàvem a per elles. Anàvem a per elles en maquinetes, les enganxaven... Xa, quines barbaritats...!

L'AMBIENT EN LA SEGREGACIÓ

Después de la Segregació en Vila-real no hi havia cap tipus d'enemistat. Hi havia persona que no li donava importància, **[45 min.]** perquè Vila-real sense les Alqueries és igual Vila-real, igual té que les tinga que que no. És com... igual té que tingues setze fills que dèsset. Pues a Vila-real què li importaven les Alqueries? Molta gent no ha fet massa calendari, han armat més faena els de fora que els de dins, que se sol dir. Les autoritats s'han portat totes maravilloses... en general. Ací va haver uns anys, hasta que se va conseguir, hi havia algo de polèmica. Venia l'alcalde de Vila-real ací i venia en guardiacivils perquè tenia por, perquè en una ocasió li van manejar el cotxe (risses). Però jo me'n recorde, Carceller va vindre ací siguén alcalde de Vila-real. Jo entonces no era concejal, era president de les penyes, perquè això és una altra, ací es van fer les penyes i em van fer president: "Que siga Blai de Perico". Bueno: i ve ací i en portaria huit o deu, tots vestits de trage, i jo estava esperant-lo ahí a l'Ajuntament per anar a per la reina que vivia allà baix a l'estació. Per a la presentació de la reina. Havíem d'anar a per la reina de l'any passat i a per la d'ixe any. En la música i tal. I li dic: "Estos què són, els concejals?" I me diu: "Estos són policies secretes". Jo li dic: "Xa, Carceller, que se queden ací a l'Ajuntament, que tu si te fiques al meu costat tranquil que no te passarà res". "Xe!". "No hi ha més 'xa' que ixé. Tu creus que tens que anar en deu o dotze policies secretes, xa?" Conque va i els diu "Xe, quedeu-vos ací", i se van quedar allí. I mon vam anar jo i ell i la música i alguns altres concejals i la Comissió de festes tots avall... I res, no passa res. Pues ell tenia por. Però no res... Sí, jo me'n recorde que ací, en una ocasió, ací hi havia un concejal... Perquè l'ajuntament de Vila-real, quan encara no érem poble, ficava un concejal d'ací i estava en l'ajuntament de Vila-real i era el concejal d'ací. Pues, ixé concejal un dia se va tancar ahí als vells i van haver vint-i-cinc o trenta xiquèlos volent obrir la porta i ell estava dins i no volia obrir i se va armar una miqueta de sarao, però no ha arribat mai l'aigua a d'això... Ara, mos han dit cabilenyos, mos han dit terroristes, que estem criats sense llum, i coses d'ixes. Que no mos aclariríem: "Què sabeu vosatros de portar un poble?". Coses d'ixes, però en fi, no hi ha que fer cas.

TEATRE

Quan va vindre ací mossèn Juan jo tindria huit o deu anys. Era escolanet en ell. Don Juan va vindre ací tindria vint-i-sis anys, era un xiquet. I va vindre ací en unes ganes... Que açò era un cementeri, i ell va alcomençar a fer coses i a reunir-nos als jóvens... Volguera contar-t'ho però tantes coses feia. **[50 min.]** Va muntar un club que es dia el JAT, va fer el cap de futbol ahí dalt a la carretera, i... jo què sé les coses que va fer ixé home... Sempre estava en una, sempre. I tenia tamé afició al teatro i mos fea fer teatro. I jo he eixit molt al teatro. I m'ha agradat molt eixir tamé. Teatro valencià. És una cosa que si ací en hi haguera jo encà aniria. Lo que passa que ací... s'ha perdut tot. S'ha de tindre molta afició, i té que haver un director. Que siga més bo o més roín però un director, perquè si no no hi ha res a fer. I don Juan pues era director. Ell t'escrivía el paper i tu frase fulano i l'atre sotano, i después a ensaiar, perquè el teatro... lo fotut del teatro és l'ensaió. Pa' fer una obreta que dura deu minuts tens que estar tres mesos ensaiant totes les nits. I una nit no ve fulano, ara no ha vingut sotano, ara la que fa de Maria està mala... Me caguen... Sí, sí! Sempre estàvem aixina.

Ací sempre ha hi hagut teatro, después van haver uns xiquèlos que van continuar algo. Quan jo era xiquet ja hi havien uns hòmens més majors que feien tamé teatro. I eren molt graciosos. (...) Jo ho feia bé, tenia molta habilitat per aprendre'm els papers, això sí. Llegia una obreta tres

vegaes i me sabia els papers de tots. I ara vaig a escriure un vers a la Mare de Déu. Pues si me fique al millor en 10 minuts l'escric.

Fragment de poema.